

Nr 84.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1928 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Uppsala stad jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 9 mars 1928 dagtecknad proposition (nr 172) har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna i förberörda statsrådsprotokoll omförmälda, den 20 och den 23 januari 1928 mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, samt Uppsala stad, å andra sidan, ingångna preliminära överenskommelse,

dels ock medgiva, att statens domäners fond må, i samband med överlåtelse å staden av de i § 1 av överenskommelsen omförmälda markområden, nedskrivnas med ett mot dessas taxeringsvärde svarande belopp.

Denna proposition har, såvitt densamma icke avser nedskrivning av statens domäners fond, remitterats till statsutskottet.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I en inom andra kammaren av herrar *O. Holmdahl* och *O. Järte* väckt motion (nr 467) hemställts, att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Motion.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll inledningsvis an- *Departements-*
fört följande. *chefen.*

»Sedan Kungl. Maj:t den 31 december 1895, med antagande av vissa utav Uppsala stad gjorda erbjudanden av mark och kontanta bidrag m. m. till det för Andra Svea artilleriregemente — sedermera Upplands artilleriregemente — erforderliga kasernetablissemanget, förordnat, att nämnda regemente skulle förläggas till Uppsala, och uppdragit åt arméförvaltningens fortifikationsdepartement att med vederbörande myndighet i nämnda stad inleda underhandlingar om de villkor, som för anbudens bringande till verkställighet kunde erfordras, samt att, sedan enighet därom vunnits, till Kungl. Maj:ts prövning överlämna förslag till överenskommelse med staden, träffades mellan fortifikationsdepartementet och staden ett den 2 december 1897 dagtecknat

kontrakt i ämnet, vilket torde få fogas såsom bilaga (Bil. B) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende. Enligt detta kontrakt förband sig staden, i huvudsak, att med nyttjanderätt för kronan, så länge artilleriregementet vore förlagt till platsen, ställa till förfogande ett markområde om tillhoppa 35.4199 hektar, att såsom bidrag till kostnaderna för uppförande av artilleriregementets kaserner utgiva 200,000 kronor, samt att kostnadsfritt för kronan framdraga vatten-, avlopps- och gasledningar till artilleriregementets kasern-tomt.

Enligt beslut den 23 september 1898 godkände Kungl. Maj:t detta kontrakt med en mindre jämkning, avseende ett förtydligande av viss bestämmelse i fråga om kronans rätt att å det upplåtna området låta fälla träd.

År 1902 blev det för artilleriregementet avsedda kasernetablissemangt färdigställt och taget i bruk.

1925 års riksdags beslut angående försvarsväsendets omorganisation har för Uppsala stad haft till följd, att såväl Upplands artilleriregementes som detachementets ur Skånska husarregementet förläggning till staden upphört, ävensom att Upplands infanteriregementes personalstyrka reducerats. Sedan kasernkommittén, med anledning av vad sålunda förekommit, fört förhandlingar med Uppsala stad i syfte att med staden träffa uppgörelse i ämnet, har kommittén med skrivelse den 23 januari 1928 överlämnat en den 20 och den 23 i samma månad dagtecknad överenskommelse, vilken torde få fogas såsom bilaga (Bil. A) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende. Såsom framgår av överenskommelsen, har densamma, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, träffats under den förutsättningen, att arméns underofficersskola med organisation enligt härordningsbeslutet förläggas till Upplands artilleriregementes ledigblivna kasernetablissemang i Uppsala.

Innan jag ingår på kasernkommitténs förslag till överenskommelse med Uppsala stad, torde jag få i korthet redogöra för vad tidigare förekommit i avseende å frågan om arméns underofficersskolas framtida förläggning m. m. Jag får då först erinra, att underofficersskolan, jämlikt föreskrift i kungl. brev den 28 januari 1927, under utbildningsåret 1927—1928 provisoriskt förlagts till Svea och Göta livgardens kasernetablissemang samt i artilleri- och ingenjörhögskolans förutvarande lokaler.

I skrivelse den 31 maj 1927 framlade dåvarande inspektören för militärläroverken resultatet av en utav honom verkställd undersökning angående vissa kasernetablissemangs lämplighet såsom förläggnings- och skollokaler för underofficersskolan, ävensom en beräkning av kostnaderna för erforderliga ändringsarbeten och reparationer m. m. i de etablissemang, som för ändamålet kunde komma i fråga. Undersökningen avsåg dels följande i Stockholm belägna etablissemang, nämligen Svea och Göta livgardens etablissemang, Livregementets dragoners och Positionsartilleriregementets förutvarande etablissemang ävensom den s. k. Fredrikshofskasernen, dels ock Upp-

lands artilleriregementes förutvarande etablissemang i Uppsala. Såsom resultat av undersökningen framgick, att Positionsartilleriregementets kasern-etablissemang borde i första rummet komma i fråga för skolans förläggning samt artillerietablissemang i Uppsala i andra rummet. För en förläggning till Uppsala angavs dock såsom en förutsättning, att vissa organisatoriska krav tillgodosåges, nämligen att det nuvarande systemet med timlärare vid skolan i erforderlig omfattning utbyttes mot en anordning med vid skolan fastare bundna lärare samt att övningsmateriel i tillräcklig utsträckning ställdes till skolans uteslutande förfogande. Vidkommande kostnaderna för erforderliga ändrings- och reparationsarbeten gav den utav militärläroverksinspektören föranstaltade utredningen härutinnan till resultat, att kostnaderna skulle beträffande Positionsartilleriregementets förutvarande etablissemang belöpa sig till i runt tal 180,000 kronor, medan motsvarande kostnader i fråga om artillerietablissemang i Uppsala skulle uppgå till i runt tal 80,000 kronor. Vad beträffar de övriga undersökta förläggningsoptionerna, avstyrktes desamma av inspektören för militärläroverken.

I den 14 juli 1927 avgivet utlåtande anförde skolöverstyrelsen, att överstyrelsen ansåge det från pedagogisk synpunkt vara lämpligast, om underofficersskolan förlades till Stockholm.

Kasernkommittén avgav den 10 november 1927 yttrande i ärendet samt anförde därvid, bland annat, att det enligt kommitténs mening icke kunde vara försvarligt, att Positionsartilleriregementets dyrbara kasernområde för längre framtid disponerades för truppförläggning, i all synnerhet som det i Uppsala funnes tillgång till lediga kasernbyggnader, vilka väl lämpade sig för underofficersskolans verksamhet. Härtill komme även, att det i följd av indragningen av Upplands artilleriregemente vore för kronan av intresse att till detta regementets ledigblivna kasernetablissemang förlägga en militär institution, som i avsevärd mån kunde giva Uppsala stad ersättning för förlusten av artilleriregementet. Vidkommande kostnaderna för erforderliga reparations- och ändringsarbeten i de tvenne etablissemang, som satts i fråga för skolans förläggning, hade dessa beträffande Positionsartilleriregementets etablissemang angivits till cirka 100,000 kronor mer än motsvarande kostnader för artillerietablissemang i Uppsala, men kommittén hölle för sannolikt, att, därest skolan förlades till förstnämnda kasern, krav ganska snart komme att framställas om vidtagande utöver nu ifrågasatta moderniserings- och förbättringsarbeten av ytterligare dylika arbeten i denna mer än 100 år gamla kasernbyggnad.

Kasernkommittén berörde härefter frågan om behovet av övningsterräng för underofficersskolan, därest skolan skulle förläggas till Uppsala, samt meddelade härvid, att det enligt uppgift av skolechefen vore nödvändigt, att skolan finge till sitt förfogande större delen av det markområde, som varit av staden upplåtet såsom exercisfält för artilleriregementet. Enligt kommitténs mening borde kronan söka att med äganderätt förvärva de delar av artilleriregementets övningsfält, som vore erforderliga för bedrivande av underofficersskolans övningar. I följd härav hade kommittén vid sina för-

handlingar med Uppsala stad upptagit frågan om ett byte mellan kronan och staden på så sätt, att staden till kronan med äganderätt överläte de markområden av artillerifältet, som lämpligen borde tagas i anspråk såsom övningsterräng för underofficersskolan, samt att kronan å sin sida i vederlag lämnade viss annan, kronan tillhörig mark, som staden syntes hava intresse av att förvärva. Kommittén påpekade i detta sammanhang, att chefen för Upplands regemente med styrka hade framhållit önskvärldheten utav att kronan med äganderätt kunde av staden förvärva ett markområde, i areal innehållande cirka 16 hektar, som vore beläget mellan detta regementes egentliga övningsfält — det s. k. Rosendalsfältet — och regementets skjutbana, enär övningarna lede väsentligt avbräck av att sagda markområde, vilket som en kil trängde in mellan de olika av regementet disponerade delarna av övningsfältet, icke finge användas för övningsändamål.»

Sedan departementschefen härefter redogjort för den av kasernkommittén verkställda utredning, som föregått den preliminära överenskommelsen med Uppsala stad, samt rörande innebörden av sagda överenskommelse och myndigheternas yttranden i ärendet, har departementschefen för egen del anfört följande.

»Förevarande, mellan kasernkommittén och Uppsala stad träffade preliminära överenskommelse har, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, grundats på den förutsättningen, att arméns underofficersskola förläggas till förutvarande Upplands artilleriregementes kasernetablissemang i Uppsala. Vid prövning av de alternativ, som i avseende å underofficersskolans förläggning ansetts kunna ifrågakomma, har jag för min del kommit till den uppfattningen, att Uppsala-alternativet är ur olika synpunkter det lämpligaste. Jag förordar alltså skolans förläggande till det ledigblivna artillerieta-blissemang i Uppsala från och med utbildningsåret 1928—1929.

För ordnandet av skolans förläggning på nyss angivet sätt skulle enligt den av inspektören för militärläroverken verkställda utredningen krävas vissa ändrings- och reparationsarbeten till en beräknad kostnad av omkring 80,000 kronor. Huruvida några mera betydande ändringsarbeten verkligen äro av behovet påkallade, torde framdeles böra göras till föremål för förnyad undersökning. För närvarande synes icke något särskilt anslagsäskande för ändamålet erforderligt, utan torde medel på annat sätt kunna beredas för bestridande av kostnaderna för sådana smärre reparationsarbeten m. m., som kunna befinnas vara oundgängligen behövligen redan i samband med skolans inflyttning i de för densamma avsedda lokalerna. Sålunda torde härför kunna få tagas i anspråk, förutom medel å ordinarie byggnadsanslaget, jämväl något mindre uppkommande överskott å de reserverade medel, som enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 155 till innevarande års riksdag avsetts för vissa byggnadsarbeten m. m. vid arméns truppförband.

Vad härefter angår den av kasernkommittén under ovan angivna förutsättning träffade preliminära överenskommelsen med Uppsala stad, innebär densamma i huvudsak ett markbyte mellan kronan och staden, varvid skulle till staden överlätas, bland annat, vissa under domänstyrelsens förvaltning

hörande områden. Då de från militärt håll framförda önskemålen i fråga om erforderliga övningsområden för såväl Upplands regemente som underofficersskolan härigenom torde bliva på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodosedda, har jag, efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet, funnit mig böra tillstyrka, att överenskommelsen för kronans vidkommande godtages. Såsom av domänstyrelsen föreslagits, torde, i samband med överlåtelsen till staden av de under styrelsens förvaltning hörande markområdena, domänfonden böra nedskrivas med ett mot taxeringsvärdet å dessa områden svarande belopp.

De avstycknings- och lagfartskostnader, vilkas bestridande enligt överenskommelsen skulle ankomma på kronan, torde kunna utgå av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel.»

Vid bedömandet av frågan, huruvida arméns underofficersskola lämpligen bör förläggas till Stockholm eller till Uppsala, synes utskottet hänsyn böra tagas icke blott till de olika platsernas lämplighet ur utbildningssynpunkt utan även till de kostnader, som för statsverket uppstå, därest den ena eller den andra förläggningssorten väljes. Vad den förstnämnda synpunkten beträffar, torde det visserligen icke kunna bestridas, att Stockholm ur utbildningssynpunkt erbjuder vissa fördelar gent emot Uppsala, men dessa kunna enligt utskottets mening ingalunda anses vara av den vikt, att de skulle kunna uppväga de skäl av ekonomisk natur, som tala för en förläggning till Uppsala.

*Utskottets
yttrande.*

Såsom framgår av den lämnade utredningen, har det visat sig ingalunda vara lätt att i Stockholm på lämpligt och ändamålsenligt sätt ordna lokalfrågan för skolan, medan detta däremot i Uppsala, där tillgång finnes till ett helt kasernetablissemang för ändamålet, icke erbjuder några svårigheter. Ett utnyttjande av ifrågavarande kasernetablissemang måste även ur ekonomisk synpunkt vara till fördel. Erinras må även om att Uppsala är en billigare förläggningssort än Stockholm och att på grund härav kostnaderna vid en förläggning dit måste bliva icke obetydligt lägre än vid förläggning till Stockholm.

Slutligen utgör underofficersskolans förläggning till Uppsala förutsättningen för den mellan kasernkommittén och Uppsala stad träffade överenskommelsen. I motionen har visserligen framhållits, att man skulle kunna tänka sig en förläggning av Fälttelegrafkåren till Upplands artilleriregementes för närvarande odisponerade kasernetablissemang i Uppsala. Såvitt utskottet kan bedöma, måste emellertid en sådan förläggning anses synnerligen olämplig ur såväl ekonomisk som organisations-, övnings- och utbildningssynpunkt.

Av det anförda framgår, att utskottet icke kan dela de av motionärerna anförda synpunkterna mot skolans förläggning till Uppsala.

Utskottet, som ansluter sig till vad departementschefen i ärendet anført och icke funnit anledning till erinran mot det framlagda avtalsförslaget, får alltså hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herrar Holmdahls och Järtes ovanberörda motion

(II: 467), må godkänna den i statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 9 mars 1928 omförmälda den 20 och den 23 januari 1928 mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, samt Uppsala stad, å andra sidan, ingångna preliminära överenskommelsen.

Stockholm den 17 april 1928.

På statsutskottets vägnar:

A. ANDERSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 83.

Bil. A.

Med anledning av att 1925 års riksdag beslutat, att det till Uppsala förlagda artilleriregementet skall helt indragas, träffas härmed — under förutsättning att arméns underofficersskolor med organisation enligt 1925 års riksdagsbeslut förläggas till Upplands artilleriregementes kasernetablissemang i Uppsala — mellan Kungl. Maj:ts och kronan genom kasernkommittén, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt Uppsala stad, å andra sidan, följande överenskommelse:

§ 1.

Kronan skall med äganderätt till staden överlåta marklotterna nr 1—4, 7 och 12—21 om tillsammans 38,542 hektar av kronolägenheten Uppsala hovstalläng i Danmarks socken och Vaksala härad av Uppsala län. Markområdena, vilka överlåtas i befintligt skick, hava till läge och gränser med grön färgbeteckning närmare angivits å en år 1927 av mätningssingenjören i Uppsala Eric Nohldén upprättad karta.

§ 2.

Som de i § 1 omnämnda markområden enligt ett den 13 november 1925 upprättat arrendekontrakt av Kungl. domänstyrelsen upplåtits till Uppsala stad på arrende för en tid av fem år, räknat från den 14 mars 1927 till den 14 mars 1932, skall detta arrendekontrakt från den 1 oktober 1928 anses vara förfallet och staden från sistnämnda dag med äganderätt besitta områdena. För tiden 14 mars—1 oktober 1928 skall staden icke vara skyldig utgiva någon arrendeavgift till kronan för omnämnda områden.

§ 3.

Kronan skall vidare med äganderätt till staden överlåta det å förenämnda, av mätningssingenjören Nohldén upprättade karta med blå färgbeteckning utmärkta markområde, utgörande stadsägorna 347 och 348 samt norra delen av stadsägan 685. Detta markområde, vilket i areal innehåller cirka 7,686 hektar, skall staden äga tillträda den 1 oktober 1928.

§ 4.

Sedan förrättningar för avstyckning av de i §§ 1 och 3 angivna markområden ägt rum, skola särskilda avhandlingar upprättas mellan kronan och staden angående områdenas överlåtande till staden. Staden skall bestrida samtliga kostnader för avstyckning av områdena ävensom för erhållande av lagfart å desamma.

§ 5.

Staden skall med äganderätt till kronan överlåta dels det å förberörda karta med röd färgbeteckning utmärkta markområde, beläget söder om Upplands infanteriregementes skjutbana och utgörande stadsägorna 371 och 688 samt del av stadsägan 651, dels det å samma karta med röd färgbeteckning utmärkta markområde, beläget norr om nämnda skjutbana och utgörande stadsägorna 370 och 380 samt delar av stadsägorna 377 och 651, dels ock det å samma karta med gul färgbeteckning utmärkta markområde utgörande stadsägan 372 och södra delen av stadsägan 684.

De i denna paragraf omnämnda markområden innehålla i areal, det söder om infanteriregementets skjutbana belägna, med röd färgbeteckning utmärkta cirka 16,368 hektar, det norr om samma skjutbana belägna, med röd färgbeteckning utmärkta cirka 19,186 hektar och det med gul färgbeteckning

utmärkta cirka 7,751 hektar. Förstnämnda markområde skall kronan äga tillträda den 14 mars 1929. De två sistberörda områdena, vilka kronan hitills med nyttjanderätt disponerat, skola från och med nämnda dag med äganderätt besittas av kronan.

§ 6.

Sedan förrättningar för avstyckning av de i § 5 omnämnda markområden ägt rum, skall särskild avhandling upprättas mellan kronan och staden angående områdenas överlåtande till kronan. Kronan skall bestrida samtliga kostnader för avstyckning av dessa områden ävensom för erhållande av lagfart å desamma.

§ 7.

De under §§ 1 och 3 samt § 5 avsedda fastigheterna bytas mellan kronan och staden utan mellanavgift att ägas och innehavas med enahanda rätt, varmed överlåtaren innehaft dem.

Före tillträdet skall överlåtaren till motparten överlämna gravationsbevis, utvisande att överlåten fastighet icke är besvärad av inteckningar.

§ 8.

Så länge arméns underofficersskolor med organisation enligt 1925 års riksdags beslut eller annan militär institution av i huvudsak samma omfattning äro förlagda till Upplands artilleriregementes kasernetablissemang, förbinder sig staden att till kronan utan vederlag med nyttjanderätt upplåta ett å förenämnda karta med grå färgbeteckning utmärkt markområde, utgörande sydvästra delen av stadsägan 377 och i areal innehållande cirka 4.660 hektar. I denna nyttjanderätt innefattas icke rätt till avverkning av å området växande skog, utan skall sådan rätt vara staden förbehållen.

§ 9.

Norra delen av stadsägan 684 och norra delen av stadsägan 377 skola jämlikt bestämmelserna i det kontrakt, som den 2 december 1897 upprättats mellan arméförvaltningen, å kronans vägnar, å ena sidan, samt staden, å andra sidan, omedelbart efter det att denna överenskommelse blivit godkänd, återgå i stadens besittning.

§ 10.

I överensstämmelse med vad som gällt enligt i föregående paragraf omnämnda, den 2 december 1897 upprättade kontrakt tillförsäkras staden rätt att å den söder om Grindstugan belägna del av stadsägan 380, som å kartan betecknats med litt. o, n, s, r, och innehåller i areal omkring 45 ar, avhämta för stadens behov erforderlig rödsand.

§ 11.

Den väg, som från allmänna landsvägen Uppsala—Grindstugan framgår mellan stadsägorna 366 och 370 i västlig riktning mot Stadsskogen, må icke av kronan avstängas för allmän trafik.

§ 12.

Det i § 3 omnämnda markområde må icke användas till uppförande av byggnader, i vilka inrymmas kaféer eller förlustelselokaler. Till säkerhet för beståndet av detta servitut må in-teckning till förmån för de i § 5 angivna, närgränsande fastigheter meddelas i det i § 3 berörda markområde.

§ 13.

Staden förbinder sig att så länge arméns underofficersskolor eller annan militär institution av i huvudsak samma omfattning äro förlagda till Upplands artilleriregementes kasernetablissemang, på sin bekostnad underhålla de till kaserntomten framdragna ledningarna från stadens gas-, elektricitets- och vattenverk ävensom avloppsledningen från kaserntomten; och åtager sig staden att tillhandahålla nyssnämnda institutioner gas, vatten och elektricitet till samma priser, som i övrigt inom staden gälla för förbrukning av motsvarande omfattning.

§ 14.

Staden förklarar sig avstå från framställande av ersättningsanspråk mot kronan i anledning av de inskränkningar i försvarsorganisationen, som i följd av 1925 års riksdags beslut i försvarsfrågan skola komma till stånd.

Av denna överenskommelse äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. Maj:t och kronan erhållit det ena samt Uppsala stad det andra exemplaret.
Stockholm den 23 januari 1928.

För kasernkommittén:

JOHAN JÖNSSON.

/Nils Berlin.

Uppsala den 20 januari 1928.

För Uppsala stad:

ANDERS STRANDBERG. K. G. EWERLÖF. C. P. WAHLMARK.
AXEL JOHANSSON. THORE ENGSTRÖMER.
